

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Основи наукових досліджень»
2024 – 2025 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та практична психологія».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Попова Анастасія Сергіївна, к.пед.н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=161 https://dspace.bdpu.org/handle/123456789/1141
Контактний телефон	063 335 99 68
E-mail викладача	kovaleva.anastasia.45@gmail.com
Графік консультацій	вівторок: 12.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	3/90	-	-	-	залік
заочна		6	4	80	

Семестр: III (заочна).

Мова навчання: українська.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність, курсова робота, кваліфікаційна робота, соціальна робота, соціальна педагогіка.

Мета курсу: формування у здобувачів вищої освіти цілісного бачення проблематики соціально-педагогічних і соціальних досліджень, знання, вміння визначення предмету, мети, завдань та вибору адекватних методів і методик дослідження соціально-педагогічних і соціальних процесів і явищ; підвищити теоретично-методологічну, науково-дослідницьку культуру майбутніх соціальних працівників.

Предмет курсу: методика організації науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота.

Компетентності та програмні результати навчання:

Програмні компетентності:

ЗК-10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК-2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК-8 Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

Результати навчання:

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПР-11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

Зміст курсу:

Тема 1. Науково-дослідна робота у вищій школі

Наука як форма осягнення світу людиною. Наукові установи України. Шлях до науки. Наука і знання. Наука і суспільство. Наука і виробництво. Наука і практика. Поняття, цілі і функції науки. Структурні елементи науки та їх структурна характеристика. Структура організації наукової роботи в університетах та науково-дослідних університетах. Вчені ступені та звання. Пріоритетні напрямки досліджень у галузі соціальної роботи.

Види науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота». Реферат та його особливості. Курсова робота у системі науково-дослідної роботи здобувачів ВО. Кваліфікаційні науково-дослідні роботи здобувачів ВО: бакалаврські та магістерські роботи. Науково-дослідницька робота здобувачів ВО поза навчальним процесом: особливості і види.

Тема 2. Підготовка наукового дослідження

Загальна характеристика процесів наукового дослідження. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Структура реферату. Структура кваліфікаційної роботи. Титульний аркуш кваліфікаційної роботи; Зміст кваліфікаційної роботи; Вступ до кваліфікаційної роботи; Актуальність дослідження; Об'єкт і предмет дослідження; Мета та завдання дослідження; Гіпотеза дослідження; Наукова новизна; Практична значущість дослідження; Методика дослідження. Основна частина наукового дослідження. Висновки. Список використаних джерел. Додатки. Правила технічного оформлення кваліфікаційних робіт.

Тема 3. Інформаційне забезпечення науково-дослідної діяльності

Система науково-технічної інформації України. Інформаційна база досліджень у галузі соціальної роботи. Пошук та накопичення наукової інформації. Бібліографічний пошук у бібліотеках. Пошук інформації у мережі Інтернет. Етика науковця. Академічна доброчесність у контексті пошуку наукової інформації та формування списку використаних джерел та посилань.

Робота з джерелами інформації. Бібліографічний опис інформації. Відбір виявлених джерел, побудова картотеки. Робота з джерелами інформації.

Стили оформлення списку наукових публікацій. MLA (Modern Language Association) style. APA (American Psychological Association) style. Chicago/Turabian style. Harvard style. ACS (American Chemical Society) style. AIP (American Institute of Physics) style. IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style. Vancouver style. OSCOLA. APS (American Physics Society) style. Springer MathPhys Style. Етика науковця та його академічна доброчесність.

Тема 4. Методологія та методи наукового дослідження

Метод, методика, методологія: співвіднесення понять. Класифікація методів наукового дослідження: спеціально-наукові, загальнонаукові, філософські.

Емпіричні методи наукового дослідження: спостереження, опис, порівняння, вимірювання, експеримент. Теоретичні методи наукового дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція та ін. Філософські та загальнологічні методи наукового дослідження. Методика виконання наукових досліджень в галузі професійної діяльності. Теоретичне дослідження. Емпіричне дослідження. Психолого-педагогічне обстеження. Вивчення передового досвіду в соціальній роботі.

Тема 5. Експеримент як складова частина наукового дослідження соціально-педагогічної діяльності

Експеримент у соціальній роботі. Етапи соціально-педагогічного експерименту. Історико-теоретичний аналіз явища. Планування програми експерименту. Розробка критеріїв, показників та рівнів. Аналіз отриманих результатів. Статистичні методи обробки даних у соціально-педагогічному експерименті. Обґрунтування системи показників для дослідження

соціальних проблем. Опис методик в науковій роботі. Опис емпіричної процедури в науковій роботі.

Понятійний апарат соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Генеральна та вибіркова сукупності. Аналіз документів. Анкетне опитування. Соціологічне інтерв'ю. Соціометричне опитування. Фокусоване групове інтерв'ю. Соціологічне спостереження. Соціологічний експеримент.

Тема 6. Презентація результатів наукового дослідження

Захист та оцінювання кваліфікаційної роботи. Поняття та призначення презентації результатів наукового дослідження. Комп'ютерні технології підготовки та проведення презентації. Порядок подання роботи на рецензування. Підготовка виступу. Психологічні аспекти, що знижують ефективність презентації: страх, неадекватна форма реагування на критику. Презентація наукового проекту, заснована на моделі особистої ефективності GoMAD.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари бесіда (вступна, бесіда-повторення); наочні (ілюстрування за допомогою електронного опорного конспекту); практичні (вправи, моделювання життєвих ситуацій, дослідження); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю (метод письмового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс спрямований на розвиток як теоретичних знань, так і практичних навичок студентів. Для досягнення цієї мети навчальний процес організований через лекції, семінарські заняття, самостійну та індивідуально-дослідну роботу (ІНДЗ).

Політика організації освітнього процесу на курсі

Особливості проведення навчальних занять: заняття проводяться у формі лекцій, семінарів під час яких активно використовуються бесіди, дискусії, мозкові штурми, індивідуальна та групова робота тощо; висловлювання власної точки зору заохочується. З метою закріплення матеріалу та накопичення балів поточного оцінювання здобувачам пропонуються завдання для самостійної та індивідуально-дослідницької роботи.

Під час лекцій надається загальний огляд ключових концепцій курсу, формують базові знання, необхідні для подальшого виконання самостійних та дослідних завдань. Протягом лекцій викладач може також надавати приклади з реального життя, ілюструвати теоретичні поняття на прикладах, ініціювати обговорення та стимулювати інтерес до предмету шляхом звернення до виконаних завдань самостійної та індивідуально-дослідницьких завдань. Однак важливо пам'ятати, що кількість лекційних занять обмежена, і їх головна мета – встановити загальні основи і напрямок досліджень.

Семінарські заняття можуть доповнювати зміст лекційних тем або можуть передбачати розгляд відмінних від лекційних питань, які відображають зміст теми. Підготовка до семінарських занять передбачає усне опрацювання теоретичних питань за темою, спираючись на перелік рекомендованої літератури та самостійний пошук джерел для отримання необхідної інформації, з подальшим їх обговоренням у форматі дискусій, мозкових штурмів тощо.

На основі лекцій та семінарських занять здобувачі виконують самостійну роботу та ІНДЗ, що дозволяє закріпити отримані знання та розвинути навички самостійного аналізу та дослідження.

Самостійна робота та ІНДЗ є важливою частиною курсу, яка дозволяє здобувачам набрати бали в рамках поточного контролю та заглибитись у теми, розглянуті на лекціях, і застосувати теоретичні знання на практиці. Студенти мають бути готові презентувати свої роботи на семінарських заняттях. Виконання цих завдань сприяє розвитку критичного мислення та наукового підходу до вирішення задач.

Політика щодо оформлення та подання робіт для поточного оцінювання

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом лекційного/семінарського заняття з відповідної теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання.

Важливо враховувати, що оформлення самостійної роботи та ІНДЗ передбачає форматування тексту відповідно до загальноприйнятих вимог (редактор Microsoft Word, шрифт Times New Roman, розмір шрифту 14, без розстановки переносів, стиль – normal (звичайний), інтервал між рядками – одинарний. Назва файлу роботи повинна відповідати прізвищу + назва роботи (Наприклад Попова_СР та ІНДЗ до теми 1). Параметри сторінки: - розмір полів: ліве – 2,5 см, праве – 1,0 см, верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см; сторінки без нумерації, абзац – 1,25, текст вирівняний по ширині.)

Усі роботи мають бути виконані самостійно з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Політика дотримання академічної доброчесності

Дотримання принципів академічної доброчесності є основою для успішного виконання самостійної роботи та ІНДЗ. Це означає, що студент має самостійно виконувати завдання, забезпечуючи унікальність тексту на рівні не менше 50%. Будь-які форми плагіату чи обману заборонені.

Політика використання штучного інтелекту

З метою підвищення якості освітнього процесу дозволяється використання штучного інтелекту для аналізу даних у своїх наукових дослідженнях та проектах, а також для оптимізації освітнього процесу. Наприклад, дозволяється використовувати алгоритми машинного навчання для прогнозування та аналізу результатів, що представлені у виконаних роботах або проектах.

Заборонене використання штучного інтелекту включає будь-які форми недоброчесної поведінки, такі як плагіат чи обман. Використання штучного інтелекту заборонено з метою генерації та виконання завдань, передбачених курсом. Також важливо уникати використання штучного інтелекту для порушення приватності та конфіденційності даних, а також для створення та поширення дезінформації.

Політика щодо дедалайнів та перескладання

Регулярне відвідування лекцій та семінарів є важливим для успішного засвоєння матеріалу курсу. У разі пропуску занять, студент має можливість опрацювати матеріали в Moodle та відпрацювати пропущений матеріал під час консультацій.

Виконанні завдання самостійної роботи та ІНДЗ мають бути підвантажені у Moodle до початку семінарського заняття з відповідної теми. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

Політика допуску до заліку

Щоб отримати допуск до заліку, студент повинен набрати не менше 35 балів за роботу протягом семестру, наявності виконаних завдань самостійної роботи та ІНДЗ (самостійних та індивідуальних занять). Залік відбувається у форматі захисту проекту вступу на курсову роботу, у супроводі презентації.

Політика щодо перезарахування результатів неформального/інформального навчання

Для студентів, які пройшли додаткові навчальні курси чи програми, можливе перезарахування результатів неформального та/або інформального навчання згідно з процедурою визначеною факультетом дошкільної, спеціальної та соціальної освіти на основі п. 8.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті» від від 29.06.2023 року № 13/3.3.

Політика щодо дистанційного навчання та безпеки

В умовах дистанційного навчання лекційні заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час.

Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: *технічне* (комп'ютер, проектор); *програмне* (Microsoft Office: Power Point, Word, Moodle, репозитарій); *наочність* (презентації у форматі Power Point).

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу (максимально 50 балів)	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2			
25		25		25				

Система нарахування рейтингових балів (поточний контроль¹)

№	Вид робіт за темами	Бали рейтингу (денна форма)	Бали рейтингу (заочна форма)
Тема 1.			
1.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
1.2.	Виконання самостійної роботи до теми 1: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними;	-	0-10
1.3.	Виконання ІНДЗ до теми 1: - Заповнення таблиці	-	0-15
Максимум за тему 1		25 балів	
Тема 2			
2.1.	Відповідь на семінарському занятті 2.1. (4 години)	-	0-5
2.2.	Виконання самостійної роботи до теми 2: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	-	0-5
2.3.	Виконання ІНДЗ до теми 2: - Написання об'єкту, предмету та мети до кожної теми. Усього 2 - Написання наукового апарату до тему власної курсової роботи	-	0-15

¹ Детальний розподіл балів та критерії оцінювання до кожного виду робіт представлені у «Системі оцінювання» та розміщені на електронній платформі підтримки навчання Moodle БДПУ

Максимум за тему 2			25 балів
Тема 3			
3.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	-	-
3.2.	Виконання самостійної роботи до теми 3: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	-	0-10
3.3.	Виконання ІНДЗ до теми 3: - Базовий список літератури; - Оформлення джерел за вимогами	-	0-15
Максимум за тему 3			25 балів
Тема 4			
4.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
4.2.	Виконання самостійної роботи до теми 4: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	-	0-10
4.3.	Виконання ІНДЗ до теми 4: • Методологія дослідження	-	0-15
Максимум за тему 4			25 балів
Тема 5			
5.1.	Відповідь на семінарському занятті (4 години)	-	0-5
5.2.	Виконання самостійної роботи до теми 5: • Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	-	0-5
5.3.	Виконання ІНДЗ до теми 5: • Програма експерименту	-	0-15
Максимум за тему 5			25 балів
Тема 6			
6.1.	Відповідь на семінарському занятті (2 години)	-	-
6.2.	Виконання самостійної роботи до теми 6: - Підготовка додаткових питань та опитування за ними.	-	0-10
6.3.	Виконання ІНДЗ до теми 6: - Проєкт власного дослідження	-	0-15
Максимум за тему 6			25 балів

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо. Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ. За результатами поточного контролю здобувач може отримати максимально 50 балів.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів). Підсумковий контроль здійснюється в усній формі захисту проєкту вступу кваліфікаційної роботи/або загальної концепції заявки відповідно до конкретного гранту, у супроводі презентації та проєкту тез за темою курсової роботи.

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів (50 балів² – поточне оцінювання + 50 балів – контрольне оцінювання (залік).

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен або залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Шкала оцінювання: внутрішня університетська шкала

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/vajinskii-posibnyk.pdf>.
2. Закон України Про вищу освіту від: 25.09.2020 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Закон України Про наукову та науково-технічну діяльність: від 16.10.2020 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. 2-е видання. К. : Центр учбової літератури, 2019. 144 с.
5. Марцин В.С. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. / Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О. А. та ін. Ромус-Поліграф, 2002. 128 с. URL: http://ualib.com.ua/b_162.html
6. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с. Режим доступу: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/OMND.pdf.
7. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб./ А.П. Ладанюк, Л.О. Василенко, В. Д. Кишенько. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 352 с. Режим доступу: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2019/Ladanuk_2018_352.pdf.
8. Методологія наукових досліджень: навчально-методичний посібник / автори: Котловий С.А., Павлик Н.П., Сейко Н.А., Ситняківська С.М. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 89 с. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/35930/3/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%9E%D0%9B>

² Мінімальний допуск до екзамену здобувача можливий за умови набрання ним 35 балів за виконані роботи протягом семестру.

[%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A5%20%D0%94%D0%9E%D0%A1%D0%9B%D0%86%D0%94%D0%96%D0%95%D0%9D%D0%AC%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%2022%20%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%B0.pdf](https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053643.pdf).

9. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник (для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм навчання педагогічних спеціальностей) / уклад. Н.Г. Кошелева. Бахмут, ГПМ ДВНЗ «ДДПУ», 2019. 117 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053643.pdf>.

10. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс] : навч. посібник / Т. М. Брикова, О. Г. Терешкін. Електрон. дані. Х. : ХДУХТ, 2020. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/10813/1/navch_posib_nauk_doslidzhen_2020.pdf.

11. Основи наукових досліджень у соціальній роботі: Навч. посіб. / М. М. Букач, Т. С. Попова, Н. В. Клименюк; за ред. М. М. Букача. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 284 с.

12. Основи наукових досліджень: навчальний посібник /Укл. Кравець Н. П. – видання 3-є, випр. і доповнене. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 74 с. https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39635/Kravets_Osnovy%20n.doslidzhen.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

13. Сардак С. Е. Основи наукових досліджень : навч. посібник / С. Е. Сардак. Д. : ДГУ, 2018. 103 с. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-126>.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org.ua>
3. Репозитарій БДПУ: <https://dspace.bdpu.org.ua/>
4. Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство) <http://zakon4.rada.gov.ua/>
5. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт (урядовий портал) www.mlsp.gov.ua
6. Гугл Академія <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/1539>
8. Grafiati – ресурс для оформлення і пошуку літератури <https://www.grafiati.com/>
9. Загально академічний портал наукової періодики <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>
10. Cambridge University Press – колекція журналів <http://journals.cambridge.org/>
11. Інтернет-портал мережі УРАН доступу до електронних наукових публікацій <http://biblio.uran.ua/>
12. Бібліотека електронних підручників 20 тис. книг <http://www.book-ua.org/>
13. Автоматичне оформлення списку літератури. <https://vak.in.ua/do.php>